

A person wearing a traditional Andean hat and colorful patterned clothing is seen from the side, looking out over a vast landscape. The landscape features a large turquoise lake, a dam, and mountains in the background under a clear blue sky. The foreground is a grassy hillside.

**AVALUACIÓ
DE NECESSITATS PER COMPLIR
L'OBLIGACIÓ DE RESPECTE DELS DRETS HUMANS
EN LES CADENES GLOBALES DE SUBMINISTRAMENT
DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA**

**Ajuntament
de Barcelona**

AVALUACIÓ DE NECESSITATS PER COMPLIR L'OBLIGACIÓ DE RESPECTE DELS DRETS HUMANS EN LES CADENES GLOBALES DE SUBMINISTRAMENT DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

Informe encarregat per:

Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional en el marc de la línia de treball en Coherència de polítiques públiques amb impacte exterior.

Desembre de 2021

Coordinació:

Mónica Vargas
Lina María González (NOVACT)

Coautors/ores:

Alfons Pérez i Bruna Cañada (ODG)

Disseny i infografies:

Toni Sánchez Poy

Imatge de portada:

Títol: Tall d'operacions a la mina de coure d'Antapaccay a Espinar, el Perú, març de 2021
Crèdits: Miguel Gutiérrez, DHSF

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-Compartir Igual 4.0 Internacional de Creative Commons, disponible en <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

**Ajuntament
de Barcelona**

Les opinions expressades en aquest document són responsabilitat de les coordinadores de l'informe, i no reflecteixen necessàriament els punts de vista de l'Ajuntament de Barcelona.

ÍNDEX

Resumen ejecutivo 4

1. Introducció i justificació 5

Les cadenes globals de subministrament des de la perspectiva dels drets 5

La deguda diligència i el rol de la contractació pública 6

2. Diagnòstic de les necessitats actuals en la contractació pública de l'Ajuntament 8

Corpus normatiu i tècnic vigent 8

Organització de la contractació i principals limitacions 10

Sectors de més risc per als drets humans en les CGS: el cas de les obres públiques 13

3. Experiències en altres administracions 16

4. Proposta de full de ruta i principals recomanacions 18

Recomanacions estructurals 18

Escenaris per a la creació d'un ens complementari de suport 23

Bibliografia consultada 27

L'informe i els annexos s'ubiquen en una carpeta disponible en l'enllaç següent:
<https://drive.google.com/drive/folders/1mx0E4zA1PfkRyQOGIMnhkGI-yiXJw05Y?usp=sharing>

RESUM EXECUTIU

El comerç internacional de béns i serveis travessa diferents jurisdiccions en el marc de cada vegada més complexes cadenes globals de subministrament (CGS). En un model en el qual predomina la preocupació per reduir els costos de producció, els drets humans dels actors més vulnerables en països empobrits estan en risc constantment. La contractació pública és un sector estratègic per avançar en el respecte d'aquests drets. En particular, els òrgans de contractació es poden basar en l'article 201 de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic (LCSP 2017), el qual estableix que han de prendre les mesures pertinents per garantir que en l'execució dels contractes les empreses respectin els drets humans i el medi ambient. La ciutat de Barcelona ha fet avenços importants en aquest àmbit, mitjançant un creixent reconeixement de la responsabilitat extraterritorial del model de producció i de consum.

Aquest estudi avalua les necessitats i els mecanismes de suport que requereix l'Ajuntament de Barcelona per consolidar aquests avenços. Raonant a partir d'exemples concrets, com la contractació en sectors de risc com les obres públiques, a més de les experiències en altres administracions europees, s'estableixen recomanacions de caràcter estructural, entre les quals destaquen les següents:

- Elevar la prioritat política dels drets humans a escala extraterritorial.
- Crear un ens complementari de suport a la contractació amb mirada extraterritorial.
- Promoure i adoptar per decret municipal un codi de conducta ètic de respecte als drets humans i el medi ambient, aplicable a la contractació pública.
- Preparar un conjunt de clàusules administratives per garantir el respecte dels drets humans al llarg del cicle de contractació.
- Fomentar un programa de formació permanent per al personal de l'Ajuntament.

L'estudi inclou també recomanacions específiques per a cada fase del cicle de contractació. Finalment, analitza tres escenaris possibles entorn de l'ens complementari de suport a la contractació: a) un centre de suport dependent de la Direcció de Serveis de Coordinació de Contractació Administrativa o de la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional; b) un espai de treball en xarxa amb altres administracions; c) la contractació d'un organisme extern.

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

LES CADENES GLOBALES DE SUBMINISTRAMENT DES DE LA PERSPECTIVA DELS DRETS HUMANS

La producció i comercialització dels béns, mercaderies i serveis consumits en el conjunt del planeta impliquen travessar diferents jurisdiccions en el marc de **cadena global de subministrament (CGS)** cada vegada més complexes.¹ Des de l'enfocament dels **drets de les persones i de la protecció dels ecosistemes**, el desenvolupament de les CGS implica desafiaments importants. En aquest model

predomina la preocupació per reduir els costos de producció, sense comptar encara amb les mesures necessàries per assumir la responsabilitat extraterritorial ni la reparació pels danys econòmics, socials i ambientals causats. L'actual marc comercial internacional obliga els països del Sud Global a competir entre si per atreure inversions. Així, acaben oferint condicions avantatjoses a les empreses, en detriment del benestar de les seves poblacions i del medi ambient. D'acord amb l'Organització Internacional del Treball (OIT) Organització Internacional del Treball (OIT), arran de la pandèmia de la covid-19, aquesta competència s'ha incrementat davant de la crisi del mercat laboral. De manera que, al llarg de totes les etapes de les CGS, es vulneren sistemàticament els drets dels sectors de la població més vulnerables (vegeu la taula següent i en l'Annex I).

- L'OIT ha reportat que **el nombre de víctimes d'esclavitud moderna a escala global s'eleva a 40 milions de persones**, de les quals 25 milions estan en situació de treball forçat.
- **El sector privat és responsable del 40% dels casos d'esclavitud moderna**, en sectors de risc com ara: l'agroindústria, la indústria tèxtil i les indústries extractives, entre d'altres.

1 Vegeu la definició de les cadenes globals de subministrament en l'Annex I.

ACTORS VULNERABLES	VULNERACIÓ DELS DRETS HUMANS
POBLES INDÍGENES	<u>Les indústries extractives</u> afecten els drets dels pobles indígenes, generen la pèrdua de territoris ancestrals, el desplaçament forçós, el despallament de recursos necessaris per a la supervivència física i cultural, la contaminació del medi ambient, i desestructuració comunitària.
PERSONES MENORS D'EDAT	Una de quatre <u>víctimes d'esclavitud moderna</u> és menor d'edat.
PERSONES MIGRANTS	El 25% de les <u>persones en situació de treball forçat a escala global és migrant</u> . <u>Electronics Watch</u> ha reportat que les pitjors condicions de treball forçat en aquest sector es troben a la Xina, Tailàndia, les Filipines i Indonèsia, on a les persones migrants se les obliga a endeutar-se per aconseguir una feina.
DONES	El 58% de les <u>persones víctimes d'esclavitud moderna són dones</u> . Els principals drets vulnerats es vinculen amb el treball domèstic i de les cures, la violència de gènere i sexual, i l'accés a la terra.

LA DEGUDA DILIGÈNCIA I EL ROL DE LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA

Els principis rectors de les Nacions Unides estableixen **el deure del conjunt d'administracions públiques de protegir les persones dels abusos comesos per les mateixes administracions i les empreses**. Si bé no es disposa encara de normes internacionals vinculants que permetin sancionar les vulneracions de les empreses, hi ha espais estratègics d'actuació. En particular, la legislació

D'acord amb l'avaluació realitzada per les Nacions Unides partint de l'indicador **ODS 12.7.1 de l'Agenda 2030** sobre les polítiques de contractació pública sostenible (SPP per les sigles en anglès), la ciutat de **Barcelona ha rebut la puntuació més alta** (4,67 sobre 5) entre 39 autoritats locals considerades.

europea i la de l'Estat espanyol, així com l'Agenda 2030, obren finestres d'oportunitat perquè des de la contractació pública **es pressioni les empreses de manera que els processos de deguda diligència (DD) s'exerceixin en el conjunt de les cadenes globals de subministrament** (vegeu l'Annex II).

La ciutat de Barcelona constitueix un referent a escala internacional en termes de la contractació pública sostenible. Participa de manera activa en la Campanya Procu-

ra+ de l'ICLEI, en la xarxa Electronics Watch2, en la Xarxa de Ciutats i Pobles cap a la Sostenibilitat de la Diputació de Barcelona, a Eurocities, i en el Grup de treball sobre compra pública socialment responsable.³ Entre múltiples exemples de normes de què s'ha dotat Barcelona, cal destacar la inclusió el 2019 d'**una clàusula de drets humans** que integra el sistema universal de respecte a la **dignitat humana** en una Declaració Responsable que les empreses que contracten amb l'Ajuntament han de signar.

Tanmateix, **la mirada extraterritorial de la contractació pública és un àmbit que encara s'ha de desenvolupar i enfortir**. La majoria de vulneracions de drets humans, laborals, mediambientals i territorials ocorren als països més empobrits del Sud Global. En aquest sentit, aquest informe s'inscriu en un procés impulsat per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional (DJGCI) des de fa diversos anys cap a la concreció de la coherència de polítiques (vegeu en l'Annex II els antecedents d'aquest procés).

L'objectiu principal d'aquest estudi és **avaluar les necessitats i els mecanismes de suport que requereix l'Ajuntament de Barcelona per avançar en el compliment de la seva obligació de respectar els drets humans en les seves cadenes globals de subministrament** (deguda diligència pública extraterritorial), mitjançant el compliment de l'**article 201** de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic (LCSP 2017). Els objectius específics, així com la metodologia, es poden consultar en l'Annex III.

L'article 201 de la LCSP estableix que els òrgans de contractació han d'adoptar les mesures pertinents per garantir que, en l'execució dels contractes, **les empreses compleixin les obligacions aplicables en matèria mediambiental, social o laboral establertes** en el dret de la Unió Europea, el dret nacional, els convenis col·lectius o les disposicions del dret internacional mediambiental, social i laboral que vinculen l'Estat.⁴

2 Electronics Watch ofereix a les institucions afiliades un servei de monitoratge independent sobre les condicions de treball a les fàbriques on es produeixen els béns objecte del contracte en el camp de l'electrònica. Entre les eines més importants que ha desenvolupat, destaca la Guia per als contractistes.

3 L'Annex IX a Vargas i González (2019) detalla les xarxes on participa i/o seria convenient que participés l'Ajuntament de Barcelona.

4 Els principals convenis estipulats per la LCSP en aquest àmbit es poden consultar en l'Annex II.

2. DIAGNÒSTIC DE LES NECESSITATS ACTUALS EN LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA DE L'AJUNTAMENT

CORPUS NORMATIU I TÈCNIC VIGENT

En l'arquitectura de la contractació de l'Ajuntament de Barcelona, els **paradisos fiscals** i la **contractació sostenible** constitueixen dues dimensions centrals des de l'enfocament del potencial de compliment amb els drets humans i la protecció del medi ambient en les cadenes de subministrament. A les taules següents s'apunten els aspectes més rellevants del corpus normatiu i tècnic. Una revisió més detallada, que inclou els mecanismes d'implementació, es pot consultar en l'[Annex V](#).

PARADISOS FISCALS

RELLEVÀNCIA

L'evasió fiscal de les empreses costa als països empobrits almenys 100.000 milions de dòlars per any. La menor recaptació d'impostos comporta la retallada de serveis públics, la qual cosa afecta en major grau les famílies amb menys recursos i incrementa les desigualtats.

OBSERVACIONS SOBRE LA IMPLEMENTACIÓ DEL DECRET D'ALCALDIA S1/D/2016-1419 DE 19 DE MAIG DE 2016

- El Decret té l'avantatge d'actuar sobre el grup empresarial en el seu conjunt, en lloc de limitar-se a l'objecte del contracte, com és el cas en l'[Ajuntament de València](#).
- A Barcelona, s'utilitza com a base la llista de paradisos fiscals aprovada pel [Ministeri d'Hisenda](#), la qual és limitada en comparació amb els països identificats per la societat civil (vegeu [Oxfam Internacional](#) i [Tax Justice Network](#)).
- La verificació de la veracitat de la Declaració Responsable es realitza de manera aleatòria utilitzant una base de dades contractada. Una implementació més gran requereix una opció política per part de l'Ajuntament, que dediqui recursos humans dins de la Direcció de Contractació, o bé apel·li a un òrgan complementari que s'encarregui del seguiment.

- La llista d'empreses que refereixen operacions en paradisos fiscals en el "Perfil del contractant" apareix incompleta. Es requereix resoldre la disjuntiva entre la transparència estipulada pel Decret i la recomanació de la Junta Consultiva de Contractació Administrativa de la Generalitat de Catalunya de no publicar els noms de les empreses.
- Un desafiament important radica en el temor de les conseqüències per a la ciutadania d'un trencament de contracte en el cas d'incompliment del Decret sobre paradisos fiscals per part de les empreses.

CONTRATACIÓ SOSTENIBLE

RELLEVÀNCIA

El Decret no només vincula l'eficiència en l'execució del contracte amb la sostenibilitat, sinó que a més promou una contractació pública que integri en la causa i l'objecte del contracte mesures socials, ambientals, ètiques i d'innovació.

OBSERVACIONS SOBRE LA IMPLEMENTACIÓ DEL DECRET D'ALCALDIA S1/D/2017 - 1271 DE 24 D'ABRIL DE 2017

La Guia de contractació pública social i les clàusules socials vigents tenen un potencial d'abast extraterritorial rellevant, en particular si:

■ En la definició interna del contracte:

- S'integra en el pressupost desglossat, entre els costos indirectes, els de la mà d'obra indirecta i de les matèries primeres necessàries associades a l'aprovisionament i producció.
- La informació sobre la subcontractació integra requeriments sobre el compliment de la DD en les CGS per part de les empreses subcontractades.

■ En l'**adjudicació del contracte**: es consideren els costos salarials a escala extraterritorial en les ofertes anormalment baixes.

■ En les **condicions especials d'execució**: es desenvolupa més enllà dels tèxtils o l'electrònica, la clàusula social sobre el compliment de les normes sociolaborals en el procés productiu i en la distribució comercial (**Codi SICE SOC03.11**), la qual és de **màxima rellevància en termes extraterritorials**. En el sector de l'electrònica, s'aplica la clàusula en contractes amb un valor estimat superior als 221.000 euros (seguint el protocol d'Electronics Watch).

En el conjunt del procés, la **perspectiva de gènere** ha tingut avenços significatius, però **no integra actualment l'extraterritorialitat** ni els riscos específics vigents en les cadenes globals de subministrament.

La Guia de contractació pública ambiental estableix que s'han d'incloure sempre requisits de solvència ambiental en el plec de clàusules administratives particulars quan es donin circumstàncies específiques en relació amb l'objecte del contracte. Entre aquestes circumstàncies, les de més rellevància tenen lloc quan la prestació objecte del contracte:

- Té lloc en una zona o territori considerats sensibles per algun aspecte ambiental.
- Pot tenir un efecte advers sobre un aspecte mediambiental rellevant a la zona.
- Comporta la manipulació de productes de risc i/o pot generar residus perillosos.

D'acord amb la Memòria de contractació pública sostenible 2019, el 88,3% dels contractes (que representen el 97% del valor de l'import total) van incloure clàusules SAI (socials, ambientals i d'innovació).⁵ Del conjunt d'aquests contractes, el 62,8% van ser de serveis, 16,5% de subministrament, i 11,5% d'obres. No obstant això, **del total de 1.995 contractes, només 45 (2,26% del total) van incloure la clàusula SOC03.11.**

El Pla d'objectius de contractació pública sostenible 2020-2021 preveu desenvolupar un mòdul per monitorar l'execució del contracte en el Gestor electrònic d'expedients de contractació. L'objectiu és el seguiment d'indicadors i el control de l'execució de contractes amb mesures de contractació sostenible per al conjunt del Grup Municipal. A més, preveu que el 100% dels contractes licitats disposin de mesures de contractació pública sostenible. El Pla inclou **la creació d'un Grup de Treball Tècnic per al seguiment i la promoció de l'aplicació de les mesures de contractació pública sostenible**.⁶ Entre les seves funcions hi ha la possibilitat de proposar noves mesures a la Comissió de Contractació Sostenible. Com a novetat, el Pla inclou també la mesura de **Compliance penal**, entre les condicions especials d'execució. Té caràcter obligatori en les concessions de serveis i subministraments en contractes d'un valor estimat superior a un milió d'euros; i de dos milions d'euros en el sector de les obres. Una revisió detallada dels plans i memòries entre el 2018 i el 2021 es pot consultar en l'Annex V.

El concepte de Compliance es refereix a procediments i bones pràctiques adoptades per una empresa en la identificació i classificació dels riscos operatius i legals a què es pot enfrontar, a més de la posada en marxa de mecanismes interns de prevenció i control. A l'Estat espanyol, la norma UNE 19601 estableix els requisits per a sistemes de gestió de Compliance Penal. Resulta de particular interès per prevenir el frau fiscal, la corrupció i els suborns.

ORGANITZACIÓ DE LA CONTRACTACIÓ I PRINCIPALS LIMITACIONS

Els procediments de contractació a l'Ajuntament de Barcelona segueixen els estàndards de la LCSP (2017). La **Direcció de Coordinació de la Contractació Administrativa** és l'encarregada d'assessorar i donar suport a 43 òrgans contractants. També és la responsable de proposar les clàusules socials. Les competències segons l'import i la durada es poden consultar a la taula següent (vegeu la revisió detallada dels procediments a l'Annex VI).

5 L'evolució davant l'any anterior és evident segons els òrgans de contractació. Per exemple, l'Ajuntament de Barcelona va incrementar en 44% el nombre de contractes amb clàusules SAI.

6 El Grup de Treball integra: la Direcció de Coordinació de Contractació Administrativa, el Servei d'Assessorament de Clàusules Socials de Barcelona Activa, la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps, el programa Ajuntament + Sostenible, la Direcció de Justícia Global i Cooperació, l'IMPD, la Direcció de Comunicació, i el Comissionat d'Innovació Digital. A partir de les entrevistes realitzades (vegeu la carpeta d'annexos), es destaca que el Grup no es reuneix amb la regularitat prevista, malgrat tenir un potencial de gran rellevància a l'hora d'avançar en la deguda diligència en les CGS.

VALOR ESTIMAT DEL CONTRACTE	DURADA	ÒRGAN DE CONTRACTACIÓ
Contractes menors	No superior a un any	Gerent sectorial o de districte (per delegació)
< 500.000 EUR	Igual o inferior a 2 anys (incloent-hi pròrrogues)	Gerent sectorial o de districte (per delegació)
< 500.000 EUR	Entre 2 anys i 4 anys (incloent-hi pròrrogues)	Gerent municipal (per delegació)
Entre 500.000 EUR i 6.101.121,04 EUR	No superior a 4 anys (incloent-hi pròrrogues)	Comissió de Govern (per delegació)
> 6.101.121,04 EUR	No superior a 4 anys	Comissió de Govern
> 15.025.302, 61 EUR	Superior a 4 anys (sense superar el 20% dels recursos ordinaris del pressupost).	Comissions del Consell Municipal
> 15.025.302, 61 EUR	Superior a 4 anys (i superant el 20% dels recursos ordinaris del pressupost).	Ple del Consell Municipal

Font: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/normativa/normativa-ajuntament>

L'estructura de la **Comissió de Contractació Pública Sostenible** conté una visió interdisciplinària aplicable a la contractació, principalment aportada per la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional, però que no ha estat encara integrada de manera transversal per les altres vocalies.

Estructura i objectius de la Comissió de Contractació Pública Sostenible

Elaboració pròpia a partir del Decret d'Alcaldia S1/D/2020-994 de 17 de novembre de 2020.

En cada etapa del procés de contractació hi ha oportunitats de millora per avançar en el respecte dels drets humans en les cadenes globals de subministrament. En les taules següents se sintetitzen les principals limitacions detectades en aquest estudi. El **detall de cada fase, així com els actors que hi intervenen i el desglossament de cada limitació observada, es poden consultar a l'Annex VII.**

ETAPA EN EL CICLE DE CONTRACTACIÓ	PRINCIPALS LIMITACIONS
FASE 0. CONSULTA PRELIMINAR AL MERCAT	<p>Els processos de consulta preliminar al mercat no han considerat en general fins ara incloure preguntes i recollir informació sobre els exemples més avançats de deguda diligència i de minimització dels riscos de vulneracions de drets laborals, socials, humans i el medi ambient en les CGS, amb alguna excepció. La inclusió de preguntes sobre quines garanties de deguda diligència pot oferir el mercat és important. Permet indicar a les empreses que l'Administració demana diligència deguda. A més, proporciona informació sobre el màxim que es pot exigir a les empreses en els plecs. Permet a l'Administració pública prevenir el risc d'una licitació que quedi deserta o sigui qüestionada davant dels tribunals.</p>
FASE 1. PREPARACIÓ	<ul style="list-style-type: none">■ Falta d'informació sobre les vulneracions dels drets humans i el medi ambient en les CGS, tant en els òrgans de contractació com en el personal tècnic.■ L'informe de necessitat no sol incloure una anàlisi de riscos en matèria de drets humans des d'una perspectiva extraterritorial.■ En plecs particularment problemàtics en relació amb els drets humans, no s'ha reservat un pressupost addicional per a processos d'auditoria i de seguiment.
FASE 2. REDACCIÓ	<ul style="list-style-type: none">■ El personal tècnic que participa en la redacció dels plecs no disposa de l'assessorament multidisciplinari necessari per integrar consideracions sobre les vulneracions potencials a les CGS, ni per fer el seguiment sobre això.■ A falta d'un codi de conducta genèric i superior en matèria de prevenció de les vulneracions, els responsables que realitzen la revisió del plec a escala jurídica no disposen de les eines adequades per considerar aquests aspectes.■ La "Declaració Responsable relativa als Drets i la Dignitat Humana" és un avenç substancial. No obstant això, entre els criteris de solvència i les condicions especials d'execució es podrien incloure de manera específica clàusules que permetin prevenir la vulneració dels drets humans.
FASE 3. ADJUDICACIÓ	<p>Els informes tècnics i les revisions realitzades des de Serveis Jurídics, les secretaries delegades o la Interventoria no inclouen la perspectiva extraterritorial.</p>

FASE 4. EXECUCIÓ

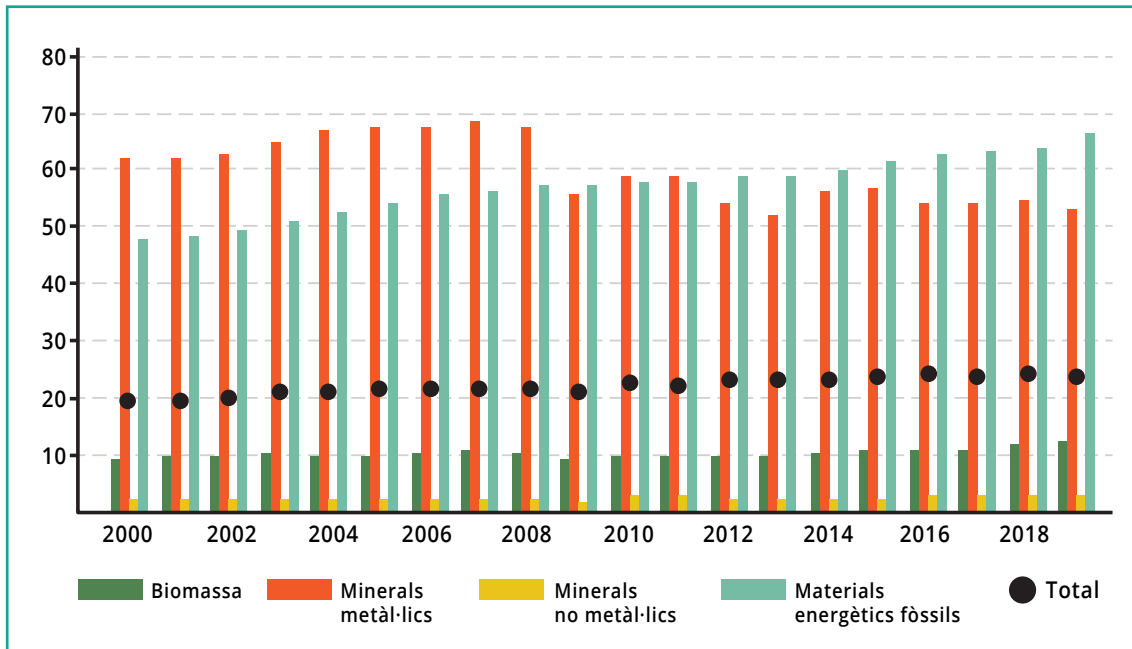
- Falten mecanismes de seguiment tècnic que facilitin a les persones responsables dels contractes el procediment dels aspectes menys problemàtics. Es podrien dedicar més esforços en els aspectes essencials de l'objecte del contracte o, en aquest cas, del compliment dels DH localment i extraterritorialment.
 - No hi ha habilitats canals de comunicació que permetin que el personal responsable del contracte sigui informat d'incidències en l'incompliment general de les clàusules (tret de les situacions d'impagament des de l'empresa guanyadora a les empreses subcontractades dins del territori espanyol).
-

Hi ha una diversitat de reptes en el procés d'incorporar la perspectiva extraterritorial sobre els drets humans i el medi ambient. Alguns són de caràcter estructural, ja que es relacionen directament amb els canvis que demana l'aplicació de la LCSP 2017. Es pot destacar també que el personal tècnic involucrat en la configuració i el seguiment dels contractes **no disposa encara d'un suport polític superior** per implementar la dimensió extraterritorial dels drets en la contractació. Per tant, les limitacions tècniques observades depenen de l'establiment d'una prioritat política entorn del compliment de la deguda diligència pública a escala extraterritorial. Sobre això, Daniel Morris, del [Danish Institute](#), ens recorda que *"l'Estat pot contractar el subministrament de béns i la prestació de serveis, però no pot derogar les seves obligacions de drets humans a través de la contractació de tercers"*. Com a garant dels drets, **l'Ajuntament de Barcelona té encara pendent estendre l'obligació del compliment de l'article 201 de la LCSP al llarg de les seves cadenes de subministrament**, en el marc de la contractació pública sostenible.

SECTORS DE MÉS RISC PER ALS DRETS HUMANS EN LES CGS: EL CAS DE LES OBRES PÚBLIQUES

El sector de la construcció és de gran rellevància en la contractació pública pel volum de despesa que implica. Tal com s'evidencia en el gràfic, a Europa, aquest sector depèn de manera substancial d'importacions de matèries primeres de països tercers (vegeu també l'[Annex IX](#)). Al llarg de les cadenes de subministrament d'aquests materials, es produeixen greus vulneracions dels drets humans al Sud Global, tal com s'il·lustra en la [infografia I](#).

Matèries primeres del sector europeu de la construcció: dependència exterior (percentatge)

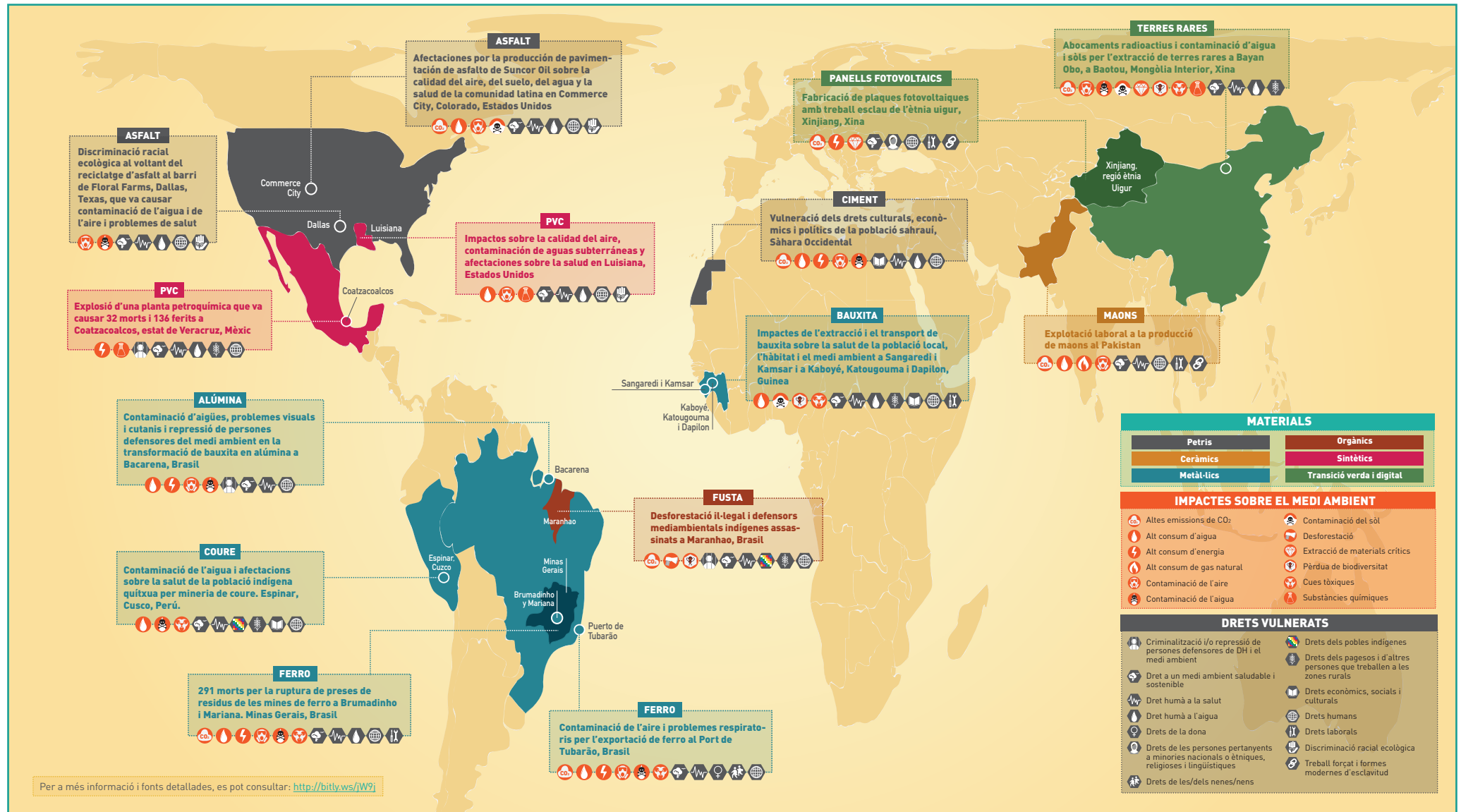

Elaboració pròpia a partir d'Eurostat [Última consulta: 18 de novembre de 2021]

D'acord amb la Memòria de contractació pública 2019 de l'Ajuntament de Barcelona, els contractes d'obra del Grup Municipal van representar el 17,3% del total, sumant més de 230 milions d'euros, principalment atorgats per BIMSA. La política de contractació pública sostenible de l'Ajuntament reconeix el caràcter sensible d'aquest sector, al qual s'ha dedicat una Instrucció tècnica específica d'obligat compliment per a tots els òrgans de contractació. A més, es mantenen vigents el Decret d'Alcaldia per a l'ambientalització de les obres i la Instrucció tècnica sobre la fusta. Des del 2016, BIMSA incorpora de manera sistemàtica els criteris de la Instrucció sobre obres en els plecs de prescripcions tècniques i disposa d'un qüestionari propi per al seguiment. El 2020, el 59% dels plecs dels projectes d'aquest òrgan van incorporar més del 60% dels criteris ambientals de la Instrucció sobre obres. La Guia per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en urbanisme s'aplica també a tots els contractes amb un valor superior als dos milions d'euros, o bé de valor menor però de caràcter considerat com a singular.

Els instruments actuals **no són suficients** per minimitzar l'impacte exterior negatiu de les obres públiques de Barcelona. L'estudi de set contractes d'obres entre els deu més importants per volum de despesa el 2019 va reflectir la presència en gairebé tots de, **com a mínim, dos dels materials associats usualment amb vulneracions dels drets humans i el medi ambient al Sud Global** (vegeu l'Annex IX).

Vulneració dels DH i del medi ambient en regions associades a les cadenes de subministrament de les obres públiques europees

Per a una millor visualització de la Infografia 1, podeu consultar: https://drive.google.com/file/d/1DKbuURVG4oIUWLR4DqrMFyV_ZaQoiX1/view?usp=sharing

3. EXPERIÈNCIES EN ALTRES ADMINISTRACIONS

Al llarg de l'última dècada, s'han desplegat diferents iniciatives a escala internacional per avançar en més rendició de comptes per part de les empreses al llarg de les seves cadenes de subministrament, amb l'objectiu d'anar més enllà dels principis rectors de l'ONU. Així, per exemple, en el Consell de Drets Humans, es negocia actualment un Instrument jurídicament vinculant, i des del 2020, la Comissió Europea va iniciar un procés al voltant de la deguda diligència. A l'Estat espanyol es debat sobre una proposta similar i a Catalunya, la Proposta de Llei de creació d'un organisme d'avaluació de l'impacte de les empreses que operen a Catalunya va rebre el 2021 el suport de més de 8.000 entitats i cooperatives. A partir del diagnòstic de necessitats de l'Ajuntament de Barcelona, es destaca a continuació l'experiència d'altres administracions. En l'Annex X es destaquen altres exemples de regulació actualment vigents, s'ofereixen més detalls sobre aquestes experiències i es detallen eines d'avaluació de riscos.

ÀMBIT	EXPERIÈNCIES D'ALTRES ADMINISTRACIONS O ÒRGANS
SEGUIMENT EN L'ÀMBIT DELS PARADISOS FISCALS	Ajuntament de València: La <u>instrucció de contractació pública responsable</u> integra una clàusula de responsabilitat fiscal. Com a condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària ha de presentar una declaració responsable, que l'òrgan de contractació ha de publicar en el perfil del contractant. Per al seguiment, cada clàusula disposa d'un verificador associat i d'un avaluador d'impacte. Es considera la possibilitat de requerir informes a organitzacions socials especialitzades en la fiscalitat justa per a la verificació de la condició especial d'execució.
TREBALL EN XARXA	Suècia: <i>Hållbar Upphandlin</i> (Central de compres sostenibles) és l'òrgan estatal que agrupa les 21 regions sueques. Aquest ens ha dedicat recursos humans i econòmics per a la contractació sostenible. Disposen de tres persones dedicades a temps complet a la gestió de la contractació pública sostenible. Dues d'elles es concentren en l'àmbit del medi ambient i la tercera, en els drets humans. El pressupost anual és de prop de mig milió d'euros i es destina tant als recursos humans com al seguiment mitjançant auditories. Són les mateixes regions les que aporten al pressupost.

TREBALL EN XARXA

Agència sueca de serveis legals, financers i administratius (Kammarko-llegiet): Promou acords marc entre totes les autoritats públiques i efectua avaluacions de risc des del compliment dels drets humans en els acords. Els resultats de les avaluacions s'inclouen com a requisits en els acords.

Adda AB (anteriorment SKL Kommentus Central Purchasing Body, Suècia): Empresa pública que duu a terme el seguiment anual de determinats proveïdors, a més d'auditories socials i ambientals i visites de fàbriques en països tercers. També planteja formacions, assessorament legal i una àmplia cartera d'acords marc, sistemes dinàmics i contractació de serveis i orientacions per a les autoritats regionals i locals.

Consorti de les universitats londinenques (LUPC): Ús dels acords marc per a compres d'educació superior. S'ha establert un grup assessor de compres responsables i es desenvolupen estudis de casos sobre les vulneracions dels drets humans en les cadenes de subministrament.

ANÀLISI DE RISCOS

Agència noruega per a la gestió pública i financera: Ha desenvolupat una base de dades de gestió de riscos pel que fa als productes de més risc, que aborda condicions especials de contractació en funció dels riscos detectats.

REPARACIÓ

Comitè Organitzador dels Jocs Olímpics i Paralímpics del 2012: Va dissenyar un codi d'abastament sostenible i un mecanisme de reclamació per abordar vulneracions del codi.

4. PROPOSTA DE FULL DE RUTA I PRINCIPALS RECOMANACIONS

Aquest estudi ha donat compte del panorama general de la contractació pública de l'Ajuntament de Barcelona des d'una mirada que posa en el centre el respecte als drets humans i la protecció del medi ambient al llarg de les CGS. L'esperit de l'article 201 de la LCSP (2017) s'ha de llegir en clau global també. De manera evident, les exigències són altes i la implementació plena de la LCSP requereix temps per a les administracions. En aquest sentit, es pot ressaltar que l'Ajuntament de Barcelona disposa ja d'un conjunt d'adaptacions avançades, i que s'ha dotat de personal tècnic competent en l'àrea de la contractació pública i altres àrees relacionades.

En les entrevistes realitzades durant la investigació, s'ha evidenciat fins a quin punt **la preparació de cada licitació requereix diversos tipus de coneixements en profunditat**: des dels coneixements de tipus tècnic específics per a cada àrea, fins a aquells d'ordre administratiu i jurídic, que s'han d'adaptar a cada fase de la contractació. Sovint, el personal tècnic municipal involucrat en processos de contractació pot considerar que la seva tasca ja és prou exigent com per afegir la perspectiva d'extraterritorialitat en relació amb els drets humans o el medi ambient. Això, sense comptar que els temps en l'Administració han de ser àgils, la qual cosa requereix respectar el calendari previst per a les licitacions o l'execució dels contractes. Així mateix, s'ha evidenciat en aquesta investigació que **es requereixen més recursos humans i econòmics per assegurar el respecte dels drets humans en les cadenes globals de subministrament** associades a la contractació pública.

RECOMANACIONS ESTRUCTURALS

A la taula següent es destaquen **accions fonamentals (AF)** que es recomana implementar a escala estructural. En l'[Annex VII](#) es detallen **recomanacions específiques per a cada fase del cicle de contractació**.

ACCIONS FONAMENTALS (AF)	ACTORS QUE INTERVENEN O ASSESOREN
AF1. Elevar la prioritat política transversal d'exigir el compliment dels drets humans i del medi ambient al llarg de les cadenes globals de subministrament (CGS), mitjançant una declaració institucional.	
AF2. Crear o adaptar internament un ens o centre complementari de suport a la contractació amb mirada extraterritorial.	
AF3. Promoure i adoptar per decret municipal un codi de conducta ètic de respecte dels drets humans i el medi ambient aplicable a la contractació. De manera complementària, configurar una guia específica.	Gerència Municipal
AF4. Establir un diàleg amb els diferents òrgans de contractació per identificar els sectors prioritaris de més risc per als drets humans i el medi ambient en les CGS que poden estar sent contractats per l'Ajuntament de Barcelona.	Gerència de Recursos i Direcció de Servei de Contractació
AF5. Preparar un conjunt de clàusules administratives per garantir el respecte dels drets humans al llarg del cicle del contracte. Es destaca amb especial èmfasi la necessitat d'incorporar clàusules que reportin la cadena de subministrament per a l'empresa contractista i per a les empreses subcontractades, incloent-hi els proveïdors, tal com ja s'ha començat a fer amb alguns procediments de contractació tèxtil i les clàusules per a la compra de subministraments d'electrònica d'Electronics Watch.	Gerència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGBTI
AF6. Adaptar les clàusules ja existents sobre gènere a una perspectiva extraterritorial amb el suport de la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps (en particular el Departament de Transversalitat de Gènere).	Espai de la Mesa de Contractació Pública Municipal
AF7. Incentivar un programa de formació destinat al personal tècnic de l'Ajuntament i de sensibilització de les persones de l'àrea jurídica (Serveis Jurídics i secretàries delegades/delegats). En especial per identificar l'extraterritorialitat de la contractació pública, la necessitat de la defensa dels drets humans i el medi ambient a través d'aquesta i la concreció del compliment d'aquestes obligacions amb els Objectes de Contracte dels procediments de licitació.	Comissió de Contractació Pública Sostenible (CCPS) Òrgans de contractació i responsables polítics d'altres administracions
AF8. Obrir canals de comunicació cap als subcontractistes extraterritorials des de l'Ajuntament de Barcelona, tenint en compte el que estipula el Decret d'Alcaldia S1/D/2017-1271, el qual assenyalava que "les empreses subcontractistes podran comunicar a l'òrgan de contractació els incompliments, sense causa justificativa, en què pugui incórrer el contractista principal". Els incompliments no només han de significar un impagament, sinó incloure vulneracions als drets humans i al medi ambient.	Centres d'investigació independents, centres universitaris
AF9. Dissenyar un protocol d'actuació per donar resposta efectiva a les denúncies per vulneracions en les CGS.	Organitzacions de la societat civil. La Fede.cat (Eix d'empreses i Drets Humans) i sindicats
AF10. Incentivar un espai de treball en xarxa amb altres administracions autonòmiques, provincials i locals, entre altres, per compartir experiències, bones pràctiques, anàlisi de riscos. Obrir aquest espai també a la participació d'organitzacions de la societat civil, sindicats, centres d'investigació independents o universitaris.	Organismes de contractació a escala internacional
AF11. Establir vincles amb iniciatives i xarxes a escala internacional que treballen sobre la matèria. Compartir estudis d'anàlisi de riscos que puguin aportar coneixements als ens de l'Administració.	Cambres de comerç i associacions empresarials
AF12. Treballar amb les empreses subministradores, incloses les de l'economia social i solidària, per determinar la capacitat d'avaluació i seguiment que tenen de les seves CGS, així com promoure un exercici esglaonat d'incorporació de clàusules.	
AF13. Col·laborar amb les associacions empresarials i les cambres de comerç autonòmiques per visibilitzar la importància del compliment dels drets humans i el respecte a la protecció mediambiental i territorial en les CGS i com s'exigirà als proveïdors el degut compliment.	

Per donar viabilitat a les accions referides a la taula, es recomana tenir en compte les consideracions següents:

- A.** La perspectiva de la contractació estratègica a l'Ajuntament està especialment desenvolupada per a les clàusules socials, mediambientals i d'innovació en l'àmbit local, autonòmic i estatal. La visió de drets humans i defensa del medi ambient al llarg de les CGS pot ser directament i explícitament incorporada en clàusules que ja existeixen entorn de la **dignitat de les condicions laborals, l'equitat de gènere, les instruccions mediambientals, les consideracions d'inclusió, entre d'altres**. Cal una declaració pública de suport polític a aquesta mesura, atès el gran repte que implica per als processos tècnics i administratius. Seria necessari que aquesta declaració es fes a través d'un decret municipal per garantir-ne el caràcter vinculant als diferents òrgans de contractació.
- B.** La **creació d'un ens de suport a la contractació amb mirada extraterritorial** és la manera més clara de poder donar suport a l'AF1. Les opcions per crear-lo s'abordaran en l'apartat següent. Aquest ens de suport hauria de poder participar en els espais tècnics de treball i decisoris de la Comissió de Contractació Pública Sostenible (CCPS).
- C.** Construir un **codi de conducta**, proposat en l'AF3, que reculli de manera àmplia i aplicable en diversos sectors de la contractació el respecte als drets humans i el medi ambient en les CGS és clau, ja que **tindria la figura de "lleï del contracte"**. El codi facilitaria al personal tècnic el fet de poder vincular els drets humans a la construcció de l'objecte del contracte per a cada licitació. També és una mesura estructural que permet encaixar la Declaració Responsable que ja existeix en matèria de drets humans i que han de signar les empreses que contracten amb l'Ajuntament. La discussió i aprovació s'ha de fer per decret municipal perquè tingui una àmplia extensió cap a totes les dependències internes.
- D.** A més de les clàusules de drets humans i report obligatori de la cadena de subministrament, és també rellevant **veure el procés mateix de la contractació des d'una perspectiva de cicle de vida**. El potencial de la definició de l'article 148 de la LCSP encara està per explorar, si bé els instruments per a l'avaluació de cicle de vida són complexos i encara estan en desenvolupament a escala europea.
- E.** **La formació transversal (AF7) del personal tècnic, de responsables administratius i polítics és fonamental**. L'esborrany de la "Mesura de Govern per a la millora i l'eficàcia de la contractació pública per a la generació de valors i el compliment d'objectius del desenvolupament sostenible, Agenda 2030" ja destaca que "es requereix disposar de recursos humans amb la formació pertinent i la visió completa de tots els aspectes que tenen incidència en la contractació, és per això que també requereix dotar-se de la formació necessària

per aconseguir una contractació sostenible, eficient i capaç de complir amb objectius concrets i no només amb reflexions generals". Aquesta necessitat que ha estat diagnosticada per la Comissió CCPS pot potenciar a l'interior de la mateixa Comissió la implementació de formacions específiques entorn de les CGS i els drets humans, que podrien possiblement ser coordinades des de la Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional.

- F.** La CCPS ha de ser l'encarregada de diagnosticar quins plecs pilot de la contractació municipal seran els prioritaris a incorporar la visió d'extraterritorialitat i drets humans en les CGS per a cada pla d'objectius anual de contractació.
- G.** Per facilitar les tasques del personal tècnic és important diagnosticar un catàleg de riscos en termes de drets humans i del medi ambient en les CGS, així com elements concrets per a la supervisió institucional que s'han de tenir en compte de manera general i específicament en els plecs pilot seleccionats.

Els sectors que destaquen per avenços significatius en les cadenes globals de subministrament són el tèxtil i les TIC. Aquests avenços estan motivats per la pressió de la societat civil, i destaca especialment el rol jugat per Setem.

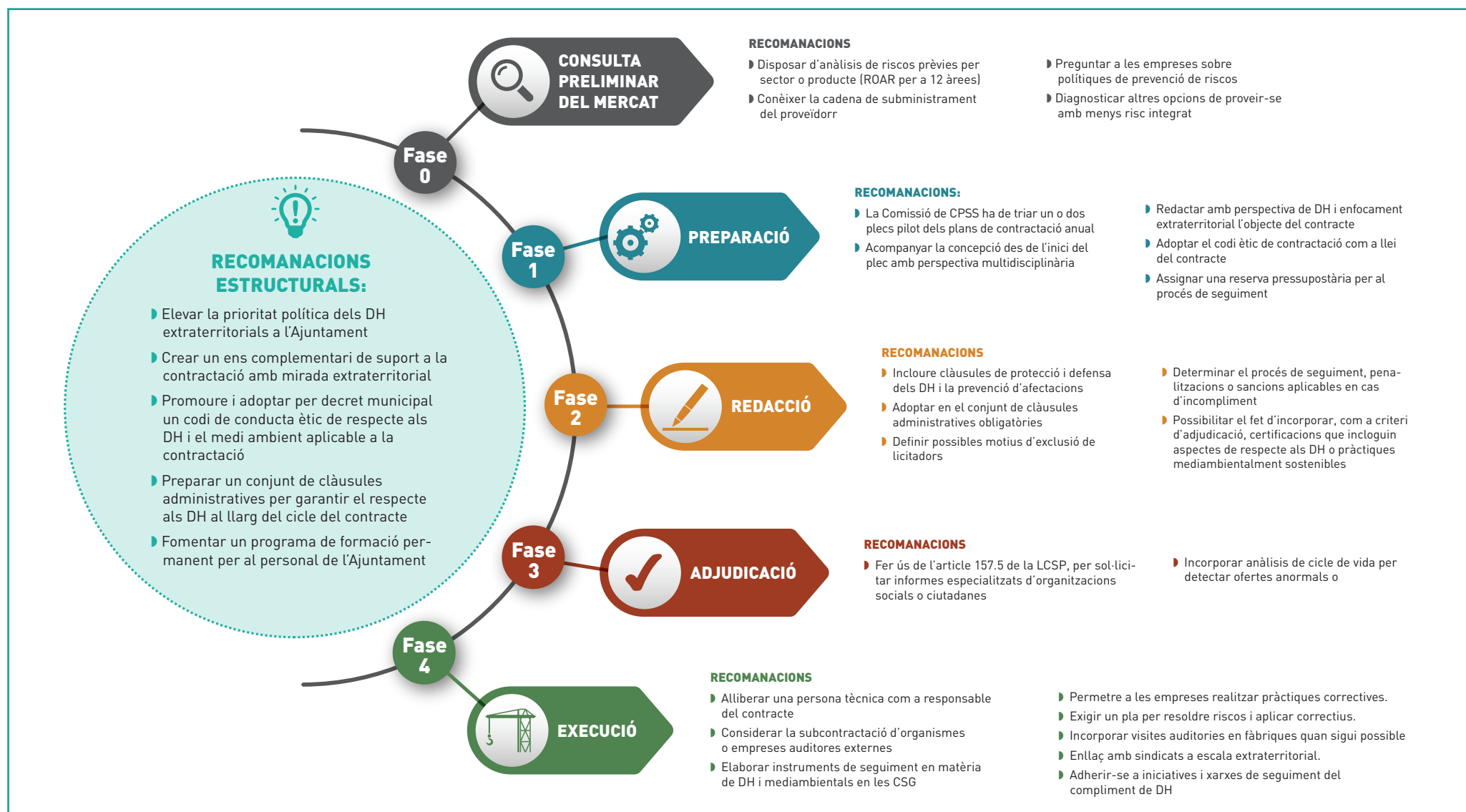
D'altra banda, en la Memòria de contractació sostenible 2019, es constata que **més del 67% dels contractes adjudicats que van incorporar**

clàusules SAI van rebre més d'una oferta. La Memòria conclou que la incorporació extensiva d'aquestes clàusules no sembla representar un impediment per als licitadors a l'hora de presentar les seves propostes.

En la Infografia 2 se sintetitzen les recomanacions estructurals i les específiques per a cada fase de contractació, les quals es trobaran desenvolupades amb detall a l'Annex VII.

"Algunes empreses estan avançant amb mesures per respectar els drets humans, però quan aquests esforços no es reconeixen o valoren en els procediments de contractació pública, es desincentiva aquestes empreses a mantenir pràctiques comercials responsables" (Morris 2020, 11).

Deguda diligència en la contractació pública a Barcelona: principals recomanacions

Per visualitzar millor la Infografia 2, podeu consultar: <https://drive.google.com/file/d/1eEVQ12VldosyWkWpjDFI4PAFgLVEQzjg/view?usp=sharing>

ESCENARIS PER A LA CREACIÓ D'UN ENS COMPLEMENTARI DE SUPORT

En aquest apartat es presenta una proposta de tres escenaris possibles per respondre a aquesta necessitat. Les opcions assenyalades es preveuen tenint en compte el **Protocol d'actuació per a la tramitació de les propostes de creació, adhesió i modificació d'estatuts de consorcis, fundacions i associacions per part de l'Ajuntament de Barcelona i els seus ens dependents**.⁷ Segons el Protocol, s'han de complir criteris de necessitat i de viabilitat econòmica. Com a criteri de necessitat s'ha de demostrar que: i) Cap altra entitat no està desenvolupant els objectius del nou ens per crear; ii) No és possible aconseguir objectius amb els instruments o òrgans disponibles; iii) La proposta ha d'implicar una millora en eficàcia i eficiència en la prestació d'un servei —en aquest cas seria el compliment de l'article 201 de la LCSP—. Atenent el que esmenta el Protocol, aquest estudi ha demostrat que el criteri de necessitat es compleix.

Per poder implementar les tretze accions fonamentals destacades anteriorment, la **creació d'un ens de suport a la contractació amb mirada extraterritorial** s'hauria de sostenir en els següents **objectius i paràmetres**:

- A. Materialitzar i operacionalitzar les accions fonamentals exposades a l'inici d'aquest apartat i detallades a l'**Annex VII**.
- B. És desitjable que l'Ajuntament de Barcelona tingui un paper protagonista en la creació d'aquest organisme complementari d'**investigació, suport i formació**. Per tant, es requereix fomentar espais de diàleg amb la Direcció de Contractació de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona (DIBA) i l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB). L'exemple de l'organisme suec **ADDA** referenciat a l'**Annex X** és particularment rellevant perquè identifica el potencial de l'optimització de recursos en **dividir per regions la responsabilitat d'anàlisis de riscos i seguiment dels sectors**, així com en facilitar a les empreses el fet de tenir processos rigorosos d'auditories que només els realitza una vegada una entitat competent.
- C. En cas que la sinergia entre la Generalitat de Catalunya, la DIBA, l'AMB i l'Ajuntament de Barcelona no es presentés, se suggereix que això no sigui un impediment perquè l'Ajuntament faci passos en la constitució d'aquest organisme. **L'Ajuntament podria destinar recursos econòmics i humans per a la creació de l'espai esmentat**.
- D. L'organisme ha d'estar integrat per **personal expert en matèria de drets humans i tenir delegats/ades** tècnics/tècniques experts/ertes de les diverses àrees de contractació de l'Administració pública. Aquest personal expert seria fonamental a l'hora d'argumentar els documents que es refereixen a la "Necessitat de contractar", on també se sol plantejar quin és l'objecte del contracte. L'organisme hauria

7 El Protocol és a la carpeta d'Annexos: <https://drive.google.com/drive/folders/1mx0E4zA1PfkRyQOGIM-nhkGI-yiXJw05Y?usp=sharing>

d'integrar en la seva constitució el director general de contractació també i pertànyer a la Comissió CCPS.

- E. L'organisme serviria per planificar, contractar, donar suport i seguiment a **auditories socials específiques sobre productes o comportaments d'empreses** que consideri susceptibles d'involucrar vulneracions de drets al llarg de la cadena de subministrament. Donaria especial suport als contractes pilot que s'hagin prioritzat en els plans anuals de contractació per fer-ne una configuració i seguiment exhaustius.
- F. L'organisme **identificaria les principals convencions i resolucions de drets humans que haurien de ser considerades en tot procés de contractació i adaptar les instruccions tècniques i les guies de contractació sobre això**. Com a obligació s'han de considerar els convenis de Viena, Estocolm, Rotterdam, el Conveni per al control de l'eliminació i el transport transfronterer de residus perillosos i les vuit convencions de l'OIT referenciades a l'Annex V de la LCSP (com a transposició de l'Annex X de la Directiva 24/2014): 24, 78, 98, 100, 105, 111, 138 i 182. És desitjable també que, encara que no estan esmentats directament en la LCSP, s'incloguin altres resolucions o convenis vinculants de l'OIT com ara: 131 sobre els salaris mínims negociats col·lectivament; 135 sobre els representants dels treballadors i les facilitats que se'ls ha de donar a l'empresa; la Recomanació 143 i el Conveni 155 sobre seguretat i salut dels treballadors i el medi ambient en el treball.
- G. Tots aquests convenis estan directament relacionats amb l'afavoriment de l'activitat sindical. A més, també es recomana la protocol·lització, segons el tipus de contractació, del Conveni 169 sobre pobles indígenes i tribals, ratificada per l'Estat espanyol, de la Declaració de Drets Humans de les Nacions Unides, i de la Declaració dels Drets de la Infància. Finalment, encara que no tenen un caràcter vinculant, es pot destacar la inclusió de la Declaració de les Nacions Unides sobre els Drets dels Pobles Indígenes, també ratificada per l'Estat espanyol. O les diferents convencions sobre la situació dels territoris ocupats de Palestina (TOP): la Resolució 2334 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides sobre la violació al dret internacional que suposen els assentaments il·legals; l'opinió consultiva del Tribunal de la Haia de 2004 sobre la construcció il·legal del mur en els TOP i la violació a la Convenció IV de Ginebra; així com la Resolució 31/36 de 2016 del Consell de Drets Humans de les Nacions Unides en què es determina l'ocupació il·legal sobre territoris palestins, Jerusalem Oriental i el Golan Sirià, i en la qual es demana a les empreses que respectin els drets humans i el dret internacional humanitari. Aquestes declaracions i convencions poden constituir **la base d'un codi de conducta de l'organisme**.
- H. D'acord amb les declaracions esmentades, **l'organisme hauria d'invertir esforços a aterrar la normativa i les resolucions en matèria de drets humans en els plecs de contractació**. Per a això, s'hauria de basar en persones expertes dels serveis jurídics que orientin el procés.
- I. L'organisme **incentivaria mecanismes de formació** sobre la disposició anterior, idealment en línia amb els espais ja existents oferts per les diputacions de cada província, de la Generalitat de Catalunya i d'altres organismes com l'Associació Catalana de Municipis – ACM (ens amb àmplia capacitat de contractació) o la Federació Cata-

lana de Municipis. En aquesta mesura s'establirien plans de formació periòdica en matèria de pràctiques empresarials que vulneren els drets humans i el medi ambient per a totes les persones treballadores de l'Ajuntament que participen en el procés de contractació. També podria oferir assessorament i formació a les empreses o grups empresarials que vulguin contractar amb l'Administració, però no tinguin clar com realitzar un procediment precís i exigent de deguda diligència.

J. L'organisme es dotaria de fons públics per a la seva creació i sosteniment i tindria un caràcter polític independent.

Atesa la dificultat de fer un seguiment exhaustiu a cada contracte en relació amb els riscos inherents en la CGS, l'aproximació per abordar la problemàtica d'incompliment dels drets ha de ser gradual. Per aquesta raó, sigui quin sigui l'escenari per donar resposta a la necessitat esmentada, s'haurien de triar **contractacions pilot**. Es podrien prioritzar en funció de l'alt percentatge de pressupost municipal assignat o del caràcter particularment sensible en termes de la vulneració de drets. Aquesta situació també ens porta a especificar que el treball en xarxa amb altres administracions públiques nacionals o internacionals és fructífer a l'hora de compartir **anàlisis de risc** que ja s'hagin treballat per a altres productes o sectors i que poden ser extrapolables a la realitat de contractació de l'Ajuntament de Barcelona. Cobra especial valor la pertinença a les xarxes Electronics Watch, la xarxa CGLU, la xarxa ICLEI i la xarxa Procura+. Des de l'experiència de Suècia, per exemple, es destaquen acords de col·laboració establerts amb les autoritats dels serveis de salut d'Anglaterra i Noruega amb la intenció de no generar duplicitat de treball en les anàlisis de riscos. Especialment, tenint en compte que per a determinats productes es comparteixen les mateixes anàlisis de riscos o els mateixos proveïdors. L'organisme proposat pot adoptar diferents formes, que s'exposen a continuació.

Escenari 1: Centre de suport dependent de la Direcció de Justícia Global

El centre es pot situar sota la supervisió de la Direcció de Servei de Justícia Global i Cooperació Internacional (DJGCI) que depèn, al seu torn, de la Gerència de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGBTI. En aquest cas l'organisme tindria l'avantatge que la DJGCI disposa d'una persona referent en coherència de polítiques amb visió extraterritorial. En qualsevol cas, seria necessària **la creació d'un càrrec específic** per a la coordinació del Centre de Suport a la contractació, diferent al de la persona responsable de coherència de polítiques.

Un altre avantatge important és que la DJGCI és l'organisme de l'Ajuntament de Barcelona amb **visió estratègica de defensa dels drets humans des d'una perspectiva global**. Els projectes que s'avancen des de la DJGCI en les seves múltiples línies de subvencions i amb el suport de les entitats (vegeu l'[Annex IV](#)) podran també servir per alimentar les anàlisis de riscos treballades pel Centre de Suport. La figura jurídica es podria establir prenent com a exemple l'Oficina per la No Discriminació - OND, nascuda d'un diagnòstic de necessitats i de l'aprovació de diverses mesures de govern. El mateix exemple s'aplicaria per al Centre de Recursos i Drets Humans - CRDH. Com a requisit addicional, en el seu procés constitutiu, s'hauria d'incorporar un representant de la Direcció de Serveis de Contractació Administrativa.

Escenari 2: Centre de suport concebut des del treball en xarxa amb altres municipis de Catalunya o administracions supramunicipals

Tal com s'ha destacat anteriorment, un dels aspectes més importants per garantir una compra pública ètica és el **treball en xarxa** que puguin fer les administracions. Per aquesta raó, caldria considerar si el millor espai per a la creació d'aquest organisme seria **una estructura en xarxa dependent de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i altres organismes afins**. Podria funcionar a la manera del Consorci de Salut de Catalunya, en què l'Ajuntament té una participació important, o de manera més senzilla es podria identificar amb el funcionament de la Xarxa de Municipis per l'Economia Social i Solidària, XMESS. Aquest últim disposa d'una Secretaria Tècnica que dinamitzen entre diversos municipis (actualment la porta Barcelona) i es finança amb aportacions dels membres en funció de la mida demogràfica de cada municipi.

El treball en xarxa permetria un exercici col·laboratiu d'investigació sectorial. A més, es tindrien en consideració les dinàmiques de proximitat de la ciutat de Barcelona, factor molt important a considerar per a la despesa pública de menjadors escolars, hospitalaris, de centres penitenciaris i albergs per a persones grans. Així mateix, el treball en xarxa permetria l'optimització dels recursos addicionals que es poden requerir en determinats processos de contractació, i afavoriria dinàmiques de formació temàtiques sobre contractació pública estratègica i drets humans, facilitant els intercanvis de bones pràctiques.

És destacable el treball en xarxa que actualment es realitza en el marc del Grup de Compra Pública Socialment Responsable, integrat per administracions públiques com la Direcció General de Cooperació al Desenvolupament - DGCD i Coherència de Polítiques de les ACCD, els serveis jurídics de FGC (Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya), l'Associació Catalana de Municipis, la Diputació de Barcelona, entre d'altres. Finalment, és important esmentar que seria desitjable una coordinació entre la Conselleria d'Economia i Hisenda de la Generalitat i l'Àrea d'Economia, Treball, Competitivitat i Hisenda a l'Ajuntament de Barcelona.

Escenari 3: Contractació d'un organisme extern

Hi ha també l'opció transitòria de basar-se en un **organisme extern** a l'Ajuntament per donar suport al seguiment de contractes i plecs pilot prioritari, o fer anàlisis de riscos per a la fase de l'informe de necessitat i la preparació de l'articulat tècnic i administratiu. No obstant això, encara que aquesta opció és la més fàcil operativament, és la menys desitjable perquè renuncia a abordar el diagnòstic de necessitats, que s'ha treballat al llarg de les pàgines d'aquest estudi, de manera estructural. Addicionalment, una subcontractació d'aquests serveis no tindria cabuda en l'espai de coordinació política i tècnica de la CCPS ni en el seu grup de treball. Encara que sí que seria possible que, a través de la CCPS, es plantegés l'objectiu de **demanar a cada unitat de compra la identificació dels sectors i productes de risc que s'han de prioritzar**.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Documents de l'Ajuntament de Barcelona

- Ajuntament de Barcelona. Decret d'Alcaldia per a l'ambientalització de les obres [En línia]. Gasetta Municipal, 10 de novembre de 2009 [Última consulta: 28 de novembre de 2021]. Disponible a: http://www.ajsosteniblebcn.cat/decret_obres_2009_7959.pdf
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la fusta [En línia]. 2015 [Última consulta: 20 de novembre de 2021]. Disponible a: http://www.ajsosteniblebcn.cat/ca/fusta_87984
- Decret d'Alcaldia S1/D/2016-832 de 23 de març de 2016 [En línia]. 2016a [Última consulta: 2 d'agost de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/creacio_de_la_comissio_de_contractacio_publica_socialment_responsable_bop.pdf
- Decret d'Alcaldia S1/D/2016-1419 de 19 de maig de 2016 [En línia]. 2016b [Última consulta: 7 d'agost de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/decret_dalcaldia_s1_d_2016-1419_de_19_de_maig_paradisos_fiscals.pdf
- Guia de contractació pública social [En línia]. 2016c [Última consulta: 5 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/contractacio-publica-social>
- Decret d'Alcaldia S1/D2017-1271, de 24 d'abril, de contractació pública sostenible de l'Ajuntament de Barcelona [En línia]. Maig de 2017a [Última consulta: 3 d'agost de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/decret_dalcaldia_s1d2017-1271_de_24_dabril_de_contractacio_0.pdf
- Guia de contractació pública ambiental [En línia]. 2017b [Última consulta: 5 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/contractacio-sostenible/contractacio-publica-ambiental>
- Guia de contractació pública innovadora [En línia]. 2017c [Última consulta: 5 de novembre de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/digital/sites/default/files/guia_adt_guia_de_contratacio_esp_2017_af_.pdf
- Pla director de cooperació per a la justícia global de Barcelona 2018-2021 [En línia]. Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional, 2018a [Última consulta: 14 de març de 2019]. Disponible a: http://ajuntament.barcelona.cat/relacionsinternacionalsicooperacio/sites/default/files/plan_director_cooperacion_2018-2021_cast_v.web_1.pdf
- Pla de contractació pública sostenible 2018 [En línia]. 23 de febrer, 2018a [Última consulta: 4 de novembre de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/sites/default/files/plan_de_contratacion_publica_sostenible_2018.pdf
- Instrucció de l'Ajuntament de Barcelona per a l'aplicació de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic [En línia]. Gasetta Municipal, 16 de març de 2018b [Última consulta: 17 de setembre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/normativa/normativa-ajuntament>
- Pla de contractació pública sostenible 2019 [En línia]. Gasetta Municipal, 1 d'agost, 2019a [Última consulta: 5 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/es/documentos>
- Memòria de contractació pública sostenible 2019 [En línia]. 2019b [Última consulta: 1 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/es/documentos>

- Pla de contractació pública sostenible 2020-2021 [En línia]. Gaseta Municipal, 14 de desembre, 2020a [Última consulta: 3 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/es/documentos>
 - Mesura de Govern. Estratègia d'impuls de l'Agenda 2020 a la ciutat de Barcelona [En línia]. 2020b [Última consulta: 8 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/agenda2030/es/documentacion>
 - Informe de seguiment de les Instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris ambientals en contractes [En línia]. 2020c [Última consulta: 13 de novembre de 2021]. Disponible a: http://www.ajsosteniblebcn.cat/ca/observatori-a-s_99532
 - Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris ambientals en projectes d'obres [En línia]. 2020d [Última consulta: 1 de desembre de 2021]. Disponible a: www.ajsosteniblebcn.cat/it-projectes-obres-rev-2020_133881.pdf
 - Mesures socials i plasmació en els plecs model. 2021a. Direcció de Coordinació de Contractació Administrativa [Document mecanografiat facilitat per la Direcció].
 - Memòria 2019. Contractació pública. Grup Municipal. Ajuntament de Barcelona [En línia]. Febrer de 2021b [Última consulta: 15 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/documents>
 - Memòria 2020. Contractació pública. Grup Municipal. Ajuntament de Barcelona [En línia]. Febrer de 2021c [Última consulta: 10 de novembre de 2021]. Disponible a: <https://ajuntament.barcelona.cat/contractaciopublica/ca/documents>
 - Guia de criteris de sostenibilitat en urbanisme. Urbanisme+Sostenible [En línia]. Octubre de 2021d [Última consulta: 1 de desembre de 2021]. Disponible a: http://www.ajsosteniblebcn.cat/ca/projectes-d-obres_87978
- Normatives, documents d'altres autoritats de Catalunya, l'Estat espanyol, Europa i a escala internacional**
- Ajuntament de València. Instrucció de contractació pública responsable y guía inclusiva de clausulado social y sistema de verificación y cumplimiento [En línia]. 2019 [Última consulta: 2 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://www.ospi.es/export/sites/ospi/documentos/documentos/Instruccion-de-contratacion-publica-responsable-del-Ayuntamiento-de-Valencia.pdf>
 - CE - Comissió Europea. Comunicació Interpretativa de la Comissió sobre la legislació comunitària de contractes públics i les possibilitats d'integrar aspectes socials en aquests contractes [En línia]. COM(2001) 566 final, 15 d'octubre de 2001 [Última consulta: 20 de novembre de 2021]. Disponible a: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2001/ES/1-2001-566-ES-F1-1.Pdf>
 - Adquisicions socials. Una guia per considerar aspectes socials en les contractacions públiques [En línia]. 2010 [Última consulta: 15 de novembre de 2021]. Disponible a: <http://www.prodetur.es/prodetur/AlfrescoFileTransferServlet?action=download&ref=dafd3637-7c45-47e6-bbb0-cce13b4726d3>
 - Versió consolidada del Tractat de Funcionament de la Unió Europea [En línia]. 2012 [Última consulta: 19 d'octubre de 2021]. Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=ES>
 - Directiva 2014/23/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014, relativa a l'adjudicació de contractes de concessió Text pertinent a efectes de l'EEE [En línia]. Diari Oficial de la Unió Europea, 26 de febrer de 2014 [Última consulta: 19 d'octubre de 2021]. Disponible a: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.094.01.0001.01.SPA
 - Directiva 2014/24/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014 sobre contractació pública i per la qual es deroga la Directiva 2004/18/CE [En línia]. Diari Oficial de la Unió Europea, 28 de març de 2014 [Última consulta: 23 de setembre de 2021]. Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>
 - Directiva 2014/25/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014, relativa a la contractació per entitats que operen en els sectors de l'aigua, l'energia, els transports i els

- serveis postals i per la qual es deroga la Directiva 2004/17/CE Text pertinent a efectes de l'EEE* [En línia]. Diari Oficial de la Unió Europea, 26 de febrer de 2014 [Última consulta: 23 de setembre de 2021]. Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=CELEX:32014L0025>
- *Adquisiciones ecológicas. Manual sobre la contratación pública ecológica. 3a edició* [En línia]. 2016 [Última consulta: 10 de setembre de 2021]. Disponible a: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_es.pdf
 - Study on Due diligence requirements through the supply chain. Final report [En línia]. Estudi encarregat per la Comissió Europea al BIICL, Civic Consulting i LSE, 2020a [Última consulta: 5 d'agost de 2021]. Disponible a: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8ba0a8fd-4c83-11ea-b8b7-01aa75ed71a1/language-en?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=d0f7c07c00-EMAIL_CAMPAGN_2020_04_30_04_55&utm_medium=email&utm_term=0_10959edeb5-d0f7c07c00-189017913
 - Study on the EU's list of Critical Raw Materials. Non-Critical Raw Materials Factsheets [En línia]. 2020b [Última consulta: 18 de novembre de 2021]. Disponible a: https://rmis.jrc.ec.europa.eu/uploads/CRM_2020_Factsheets_non-critical_Final.pdf
 - Critical Raw Materials for Strategic Technologies and Sectors in the EU [En línia]. 2020c [Última consulta: 3 de desembre de 2021]. Disponible a: https://rmis.jrc.ec.europa.eu/uploads/CRMs_for_Strategic_Technologies_and_Sectors_in_the_EU_2020.pdf
 - LCSP- Llei de contractes del sector públic. Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic, per la qual es transposen a l'ordenament jurídic espanyol les directives del Parlament Europeu i del Consell 2014/23/UE i 2014/24/UE, de 26 de febrer de 2014 [En línia]. BOE Núm. 272, 9 de novembre de 2017 [Última consulta: 2 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://www.boe.es/eli/es/l/2017/11/08/9/con>
 - OIT - Organització Internacional del Treball. Informe IV. El trabajo decente en las cadenas mundiales de suministro [En línia]. 2016 [Última consulta: 26 de setembre de 2021]. Disponible a: https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/previous-sessions/105/reports/reports-to-the-conference/WCMS_468096/lang-en/index.htm
 - ONU - Organització de les Nacions Unides. Principios rectores sobre empresas y derechos humanos [En línia]. 2011 [Última consulta: 26 de setembre de 2021]. Disponible a: https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_SP.pdf
 - OSCE - Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa. Directrices modelo sobre medidas gubernamentales para prevenir la trata con fines de explotación laboral en las cadenas de suministro [En línia]. 2018 [Última consulta: 4 de setembre de 2021]. Disponible a: <https://www.osce.org/es/secretariat/408509?download=true>
- ### Informes sobre contractació pública a l'Estat espanyol i altres països europeus elaborats per expertes/ertes, centres d'investigació i organitzacions socials
- Inèdit. *Compra pública responsable en el sector de la salut*. [En línia]. Juliol del 2021. [Última consulta: 11 de desembre de 2021]. Disponible a: <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/handle/11703/123170>
 - Tornos Abogados. *Guia per a la protecció i la promoció dels drets humans en la contractació pública* [En línia]. Publicada per NOVACT, Servei Civil Internacional de Catalunya i Nexes Interculturals de Joves per Europa, 2017 [Última consulta: 26 de setembre de 2021]. Disponible en: <http://993responsable.org/descarga/guia-993-responsable-cast/>
 - Tornos Mas, J. 2020. Contratación pública y derechos humanos [En línia]. *Revista Digital de Derecho Administrativo*. 24 (juny 2020), 11-41 [Última consulta: 26 de setembre de 2021]. DOI: <https://doi.org/10.18601/21452946.n24.02>
 - Vargas, M. i González, L. *La contractació pública de l'Ajuntament de Barcelona, una anàlisi de responsabilitat extraterritorial, vulneració dels drets humans i del medi ambient al Sud Global* [En línia]. Direcció de Justícia Global i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Barcelona, 2019 [Última consulta: 27 de setembre de 2021]. Disponible a: https://ajuntament.barcelona.cat/relacionsinternacionalscooperacio/sites/default/files/2019_estudi_contratacio_publica_aj_bcn_cat_per_web_1.pdf

Monografies, informes i documents sobre vulneració dels drets humans o del medi ambient per part de les empreses transnacionals

- CHRB – Corporate Human Rights Benchmark. Across sectors: Agricultural products, Apparel, Automotive manufacturing, Extractives and ICT manufacturing. 2020 Key findings [En línia]. CHRB, World Benchmarking Alliance, 2020 [Última consulta: 24 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://www.worldbenchmarkingalliance.org/publication/chrbr/>
- Götzmann, N., Kristiansson, L. i Hillebrand, J. *Towards gender-responsive implementation of extractive industries projects* [En línia]. Institut Danès de Drets Humans (DIHR), 2019 [Última consulta: 26 de novembre de 2021]. Disponible a: https://www.humanrights.dk/sites/humanrights.dk/files/media/migrated/gender_and_extractives_report_sept2019.pdf
- Götzmann, N. i Methven, C. *Empresas y derechos humanos. Guía para las instituciones nacionales de derechos humanos* [En línia]. Comitè internacional de Coordinació de les Institucions Nacionals de Drets Humans (CIC) i Institut Danès de Drets Humans (DIHR), 2013 [Última consulta: 26 de novembre de 2021]. Disponible a: https://nhri.ohchr.org/EN/Themes/BusinessHR/Guidebook/BHR%20Guidebook%20for%20NHRIs_2013_ESP.pdf
- Groen, K. i Cunha, L. *We mean business: protecting women's rights in global supply chains* [En línia]. Action Aid, 2020 [Última consulta: 5 de novembre de 2021]. Disponible a: <https://actionaid.org/publications/2020/we-mean-business-protecting-womens-rights-global-supply-chains>
- Guamán, A. *Cadenas globales de producción y acción sindical* [En línia]. Confederación Sindical de las Américas, DGB-Bildungswerk, 2018 [Última consulta: 26 de setembre de 2021]. Disponible a: https://csa-csi.org/wp-content/uploads/2020/03/Cartilla_Didactica_Cadenas_Globales_de_Produccion_2018.pdf
- Morris, D. *Impulsar el cambio a través de la contratación pública. Herramientas de derechos humanos para profesionales y responsables de la formulación de políticas públicas* [En línia]. Institut Danès de Drets Humans (DIHR), 2020 [Última consulta: 26 de novembre de 2021]. Disponible a: https://www.humanrights.dk/sites/humanrights.dk/files/media/document/DIHR_Toolkit_Spanish_2020.pdf

Altres publicacions

- Berkhout, E. *Guerras fiscales. La carrera a la baja en la fiscalidad empresarial. Resumen ejecutivo* [En línia]. Oxfam Internacional, 2016 [Última consulta: 27 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://www.oxfam.org/es/informes/guerras-fiscales-la-carrera-la-baja-en-la-fiscalidad-empresarial>
- Cobham, A. "Objetivo 2030: los flujos financieros ilícitos" [En línia]. Blog del Real Instituto Elcano, 26 de juny de 2018 [Última consulta: 2 d'agost de 2021]. Disponible a: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/riecano_es/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/cooperacion+y+desarrollo/ari80-2018-cobham-objetivo-2030-flujos-financieros-ilicitos
- Mutti, V. "La evasión fiscal de las empresas transnacionales es una violación de los derechos humanos. Entrevista a Claudine Gaidoni" [En línia]. *Nueva Sociedad*, novembre de 2016 [Última consulta: 27 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://nuso.org/articulo/gaidoni-la-evasion-fiscal-de-las-empresas-transnacionales-es-una-violacion-de-los-derechos-humanos/>
- Oxfam Intermón. *Guía práctica para impulsar una contratación pública libre de paraísos fiscales* [En línia]. 2017 [Última consulta: 2 d'octubre de 2021]. Disponible a: https://web.oxfamintermon.org/minisites/zonaslibres/downloads/Guia_practica_para_una_contratacion_publica_libre_de_PF.pdf
- Pearce, O. *Impuestos que se esfuman. Las prácticas de la empresa multinacional RB demuestran que el sistema fiscal internacional está roto. Resumen ejecutivo* [En línia]. Oxfam Internacional, 2017 [Última consulta: 27 d'agost de 2021]. Disponible a: <https://www.oxfam.org/es/informes/impuestos-que-se-esfuman>

Ajuntament
de Barcelona